

17. Бахтин, М. М. К методологии гуманитарных наук / М. М. Бахтин // Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1979. – 423 с.
18. Библер, В. С. Мышление как творчество: Введение в логику мыслительного диалога / В. С. Библер. – М.: Политиздат, 1975. – 399 с.
19. Вольтер, Ф. Метафизический трактат / Ф. Вольтер // Философские сочинения. – М.: Наука, 1988. – 751 с.
20. Монтень, М. Опыты: Избранные произведения в 3-х томах / Мишель Монтень; пер. с фр. – М.: Голос, 1992. – Т. 3. – 416 с.
21. Буряк, А. П. Архитектурный вуз и производственная сфера / А. П. Буряк, В. К. Горожанкин, А. В. Яровой // Вопросы методологии. – 1994. – № 1–2. – С. 69–82.
22. Яровой, А. В. Становление и развитие профессиональной организации в европейской архитектуре XIII – XX вв.: дис. канд. архит.: 18.00.01 «Теория архитектуры, реставрация памятников архитектуры» / А. В. Яровой. – Х.: ХИСИ, 1987. – 156 с.
23. Буряк, О. П. Організація архітектурної професії в Нідерландах як парадигма для України // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. – Х.: ХХІІІ, 1999. – № 2–3. – С. 66–73.
24. Буряк, А. П. Среда и программы участия / А. П. Буряк, Е. И. Гелла // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. – Х.: ХХІІІ, 1997. – № 5. – С. 62–64.
25. Губогло, М. Н. Антропология повседневности / М. Н. Губогло. – М.: Языки славянской культуры, 2013. – 752 с.
26. Дженкс, Ч. Язык архитектуры постмодернизма / Ч. Джекенс. – М.: Стройиздат, 1985. – 136 с.
27. Горожанкин, В. К. Архитектуроведение и драматургический подход: Сообщение 3: Сценарное моделирование архитектурной среды / В. К. Горожанкин // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. – Х.: ХХІІІ, 2008. – Выпуск 1, 2, 3. – С. 197–200.
28. Деррида, Ж. О почтовой открытке от Сократа до Фрейда и не только / Жак Деррида; пер. с фр. Г. А. Михалкович. – Минск: Современный литератор, 1999. – 832 с. – (Серия «Классическая философская мысль»).

УДК 72.01

Давідч Т.Ф., Качемцева Л.В., Музика О.Р.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ПРОЕКТ КОМПЛЕКСУ ХАРКІВСЬКОГО ІНЖЕНЕРНО-БУДІВЕЛЬНОГО ІНСТИТУТУ 1930 РОКУ

Постановка проблеми. Система просвіти в Україні нині реформується. Архітектурні комплекси, що проектуються, будуються та реконструюються для вищих навчальних закладів, повинні відповідати найсучаснішим суспільним вимогам щодо цих об'єктів. Багаторічний досвід, що накопичився в нашій країні, демонструє, що кращі розробки в цій галузі фіксують найбільш прогресивні та актуальні підходи у проектній та будівельній практиках своєї епохи. Проект Харківського інженерно-будівельного інституту 1930 р. є саме таким прикладом, бо він з'явився також на зламі часів - в період перебудови та реформування освітньої галузі наприкінці 1920-х – початку 1930-х

рр. з ціллю максимального наближення освіти та науки до виробництва.

Мета статті – виявити особливості проектування вищих навчальних закладів України наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр. на прикладі комплексу Харківського інженерно-будівельного інституту.

Аналіз останніх публікацій. За останні роки цієї теми в своїх роботах торкалися: Давідч Т.Ф. [1], Душкіна Н.О. [2], Кирєєва Н.О. [3], Мироненко В.П. [5], Солобай П.А. [5], Ольховська О.В. [6].

Основний зміст. В липні 1928 р. у зв'язку з прийняттям першого п'яти-річного плану в СРСР було прийняте настановлення про реформування вищої школи на основі її максимальної спеціалізації та

підпорядкування вищих навчальних закладів відповідним галузевим управлінням. Згідно цього настановлення на базі відповідних факультетів великих політехнічних інститутів та університетів в той час створювалися вузько спеціалізовані навчальні заклади відповідно до потреб різних галузей промисловості, що стрімко розвивалися.

В 1930 р. зі складу Харківського Технологічного інституту були виведені низка спеціальностей для створення самостійних вишів. Одним з них став Харківський інженерно-будівельний інститут (ХІБІ), котрий був сформований на засадах будівельного факультету Технологічного інституту та архітектурного факультету Художнього інституту. В 1934 р. в його склад також увійшли Харківський Геодезичний інститут і Науково-дослідницький інститут геодезії та картографії. Твердого переліку спеціалізацій для ВТНЗ архітектурно-будівельного напрямку на той час не було, але головніші й найважливіші їх напрями вже визначилися.

Для розташування комплексу нового інституту було виділено земельну ділянку – квартал площею 6,7 га в м. Харкові на східному боці проспекту Леніна, що на той час формувався в напрямку старого приміського району - Шатіловської дачі, на відстані 500 м від нового адміністративного центру міста – площі Дзержинського. Ділянка – квартал, обмежений з трьох боків вулицями з одно- та двохповерховою житловою забудовою, а з четвертого – природним яром, загальний її схил – з північного сходу на південний захід. Зв'язок із центром міста передбачався через запроєктовану вулицю, а в майбутньому – через трамвайну магістраль. За адресою проспект Леніна № 14 проектувалася велика учбова будівля, що об'єднувала декілька корпусів (перша черга будівництва). На сусідній ділянці, навпроти, через проспект, з боку головних входів до учбового корпусу передбачалося будівництво комплексу студентських гуртожитків, житлових будинків для викладачів, їдальні й інших приміщень обслуговування, фізкультурних уставів, стадіону,

спортивних майданчиків, тощо (друга черга будівництва).

Проект учбової будівлі, розрахованої на 3500 чоловік, був створений під керівництвом одного з провідних архітекторів харківського конструктивізму Я.А. Штейнберга за участю архітекторів Р.М. Фрідмана та А.Я. Заславського. Оригінальна авторська ідея, що закладалася в основу її об'ємно-планувального рішення, була викладена Я.А. Штейнбергом у статті «До проекту Будівельного інституту в м. Харкові», опублікованій в журналі «Будівництво» № 10-11 за 1930 р. За задумом авторів будівля новоствореного інституту повинна була втілювати в собі найбільш передові архітектурно-планувальні ідеї того часу. Тому її планування створювалося на основі популярного в той час «органічного методу», що враховував весь комплекс і специфіку вимог до організації функціональних процесів всередині будівлі та забезпечували найбільш зручні зв'язки між ними.

Корпуси передбачалося вільно розташувати на великій ділянці таким чином, щоб кожний спеціалізований блок мав змогу автономного функціонування та разом з тим - мав зручний зв'язок зі спільним для всіх спеціальностей зонами за допомогою найкоротших комунікацій. Комунікації, в свою чергу, були організовані так, щоб найкращим чином розподіляти та спрямовувати потоки людей, що пересуваються. Основні завдання планувального рішення ВТНЗ, що проектувався, зводилися до того, щоб утворити такий архітектурний організм, який зміг би містити в собі всі види спеціалізацій чи відділів, при цьому достатньою мірою ізолювати їх одну від одної, запобігаючи гомону при пересуванні потоків людей, створити відповідні умови для спокійної зосередженої роботи, зручно пов'язати всі спеціалізації з загальнотехнічними дисциплінами, що були спільними для всіх спеціалізацій.

Генплан будівлі ХІБІ демонструє відсутність зовнішніх сполучень об'єкту, елементів благоустрою, що підкреслює особливу увагу до організації внутрішніх функціональних процесів. На другій діля-

нці, що відділялася від першої проспектом, повинні були міститися житлові будинки, рекреаційний простір, об'єкти відпочинку та обслуговування - все те що доповнювало головний процес та забезпечувало повноцінне функціонування учбового комплексу в цілому.

В 1930 г. вийшла в світ книга М. Мілютіна «Соцмісто», в якій обговорюються ідеї, що вплинули на містобудівельну практику в Україні цього періоду. В ній ставилося завдання створення «нового розселення людства на основі соціалістичного виробництва», розглядалися основні питання раціонального планування та будівництва населених місць СРСР. Вибір пунктів нового будівництва орієнтувався на нові виробничо-господарські комплекси, при яких утворювалися населені пункти з відповідними культурними, соціально-побутовими, науковими, учбово-виховними закладами та підсобними підприємствами. Кожний населений пункт розглядався як єдиний організм, в якому найбільш розумно та зручно повинні були розташовуватися та пов'язуватися між собою всі його основні частини та функціональні зони. Розширення населених пунктів передбачалося шляхом утворення селищ-супутників, або перепланування цих пунктів або (для особливо великих міст) їх окремих частин, які обиралися згідно затвердженому генплану. Саме так відбувалося в Харкові, який на той час був столицею УРСР, а завдяки реформі освіти кінця 1920-х – початку 1930-х рр. закріпив за собою статус найбільш значного освітнього центру республіки.

Проектування комплексу інженерно-будівельного інституту відбувалося в рамках перепланування існуючої забудови Шатилівки - приміського району Харкова. Учбова будівля ХІБІ була зведена 1930-1931 рр., реалізації другою черги завадив початок війни.

Висновки. Проект комплексу Харківського інженерно-будівельного інституту 1930 р. яскраво демонструє основні підходи до проектування вищих навчальних закладів, актуальні для періоду реформування вищої освіти, яке здійснювалося

наприкінці 1920-х рр. Комплекс було замислено як єдиний освітній центр, в якому органічно та зручно поєднуться навчальні, житлові, побутові та рекреаційні функції. При тому навчальні функції, що зосереджувалися у спеціалізованім учбовім корпусі, мали досить складний характер внутрішньої функціональної організації та відділялися від інших територіально. Головними принципами створення проекту учбового корпусу були найбільш раціональна організація учбового процесу та зосередженість на функціональних чинниках. Комплекс ХІБІ, що мав розташуватися з двох боків однієї з нових провідних магістралей міста, в цілому проектувався відповідно актуальним містобудівельним ідеям того часу, які в нашій країні вибудовувалися навколо нових принципів соціалістичного розселення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Давидич Т.Ф. Старое здание ХИСИ. Каким оно было? // Мастерская, 2015. - №1. - С. 4.
2. Душкина Н.О. Проблемы этики в архитектуре. Опыт формирования архитектурной среды в Оксфорде и Кембридже. // Архитектура мира. Материалы конференции «Запад-восток: античная традиция в архитектуре». – М.: Architectura, 1994. – С. 38-47.
3. Киреева Н.А. История архитектурного образования в Харькове (конец XVII в. нач. 40-х гг. XX в.). // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. – Харків: ХХІІІ, 1997. – № 5. – С. 67-69.
4. Милютин Н. А. Соцгород. Проблемы строительства социалистических городов: Основные вопросы рациональной планировки и строительства населённых пунктов СССР / Николай Александрович Милютин. – Москва, Ленинград: Государственное издательство, 1930. – 81 с., ил.
5. Мироненко В.П., Солобай П.А. Методологические основы структурной организации вузовских комплексов: монография. – Белгород: Изд-во БГТУ, 2015. – 281 с.
6. Ольховська О.В. Формування архітектури університетських центрів ХІХ - першої третини ХХ століття (На прикладі України) автореф. дис... канд. архітектури.

7. Штейнберг Я.А. До проекту Будівельного Інституту в м. Харкові. // Будівництво. – Харків, 1930. – № 10-11. – С. 283-288.

УДК 72.01

Данилов С. М., Вещев В. Е.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

СОЦИАЛЬНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТ РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ГОРОДОВ

Постановка проблемы.

«Искусство медицины есть искусство прибавления недостающего и отнятия лишнего. И кто умеет это делать, тот и есть лучший врач, а кто не умеет, тот далек от искусства врачевания» [1].

К настоящему времени все больше исследователей приходят к мысли о том, что технологически наша цивилизация готова стать экологически позитивной. Существует ряд проблем, которые необходимо решить в ближайшие 30-50 лет, однако все они представляются разрешимыми в ближайшем будущем. Но параллельно со сдержанным оптимизмом, вызванным развитием науки и техники, существуют довольно пессимистические прогнозы преодоления цивилизацией глобальных кризисов, связанные с катастрофическим отставанием общественного сознания от реалий времени.

Идеология глобализма и провоцируемая ею идеология демонстративного потребления, вмешательство крупных корпораций в международные отношения, стратегии роста ведущих экономик мира, не рассматривающих предела этого роста, становятся причиной заметно ограничивающей возможности маневра цивилизации в условиях переплетения множества глобальных кризисов в едином пространстве и времени.

Город является квинтэссенцией нашей цивилизации, недаром ее так и называют «городской». По этой причине понимание архитекторами законов развития человечества позволяет прогнозировать контуры архитектуры ближайшего будущего. Мы живем в уникальное время.

Аполлодор Дамасский, строя Пантеон в 126 году н. э. вряд ли предполагал, что его произведение будет эксплуатироваться по назначению более 1890 лет, но на несколько столетий он точно рассчитывал. Здание строилось по принципу «здесь – и – сейчас, которое будет всегда» поэтому вопросы предвидения автора фактически не волновали. В отличие от архитекторов Древнего Рима, современные мастера, работающие с экологической архитектурой, создают проекты, ориентированные на «завтра может быть хуже», пытаюсь адаптировать архитектуру не только к текущему состоянию проблем, но и к тем вызовам, которые появятся через, предположим, 30 лет.

Результаты исследования

Парадоксальность одного из факторов, формирующих феномен современной архитектуры заключается в том, что социум порождая проблему взаимоотношений с окружающей средой, становится заказчиком поиска ее решения, и социум же не дает ее решить. Примеров, иллюстрирующих данный тезис десятки, если не сотни. Самый наглядный – расходы на проведение спортивных Олимпиад. К примеру расходы России на строительство спортивных и неспортивных олимпийских объектов в Сочи за 2013 год по данным компании «Олимпстрой» составили 1,524 трлн рублей или 50 млрд долл. Доходы от проведения Олимпиады составили 85,4 млрд руб. (5,6 % от суммы затрат) [2]. В то же время, затраты на образование в России на 2013 г. составили 499,5 млрд руб [3].